

אזמרה לשמך

פסקי הלכות ותשובות מפי מורנו הגאון רבי עמרם פריד שליט"א

דיני ומנהגי ימי העומר - חלק ד

תזמורת בסעודת מצוה

שאלה: סעודות בר מצוה, ברית מילה, פדיון הבן וכיוצא בהן, הנערכות בימי העומר, האם מותר להביא בהן תזמורת להנעים השמחה.
תשובה: יש להמנע מלהביא תזמורת לסעודות אלו, שמשמעות דברי רבים מהפוסקים שאין להתיר ריקודים ומחולות אלא בסעודת קידושין, ואולם בימים שאחר ל"ג בעומר יש להקל להביא תזמורת לסעודות אלו אף לנוהגים אבילות בימים אלו.¹

תזמורת במעמד הכנסת ספר תורה בימי העומר

שאלה: מעמד הכנסת ספר תורה שנערך בימי העומר, האם מותר להביא כלי זמר לנגן בתהלוכת ליווי הספר תורה והכנסתו להיכל.
תשובה: בימים שעד ל"ג בעומר נכון להחמיר בזה, אלא שהמיקל יש לו על מה לסמוך, וראה הערה², ולענין הימים שאחרי ל"ג בעומר ניתן להקל לכתחילה, ורבים נוהגים לעשות אחר ראש חודש סיון.

ריקודים ומחולות בליל ל"ג בעומר

שאלה: האם מותר לעשות ריקודים ומחולות בליל ל"ג בעומר.

תשובה: מעיקר הדין נוהגים מנהגי אבילות אף בליל ל"ג בעומר, שרק ביומו של ל"ג בעומר פוסקים ממנהגי האבילות, אולם מותר לעשות ריקודים ומחולות לכבוד התנא רבי שמעון, כגון שרוקד על יד הדלקה לכבודו.³

מותרים. והכרעת הרמ"א כדעת מהרי"ל שמיתתם הייתה ל"ב ימים בלבד, ומשום כך פסק שמנהגי האבילות עד יום ל"ג בעומר הם, וביום ל"ג בעומר כבר מותרים בתפירתם.

ואולם כתב הט"ז (שם סי' ק"א) שאף שמותרים בתפירת מיום ל"ג בעומר, מכל מקום נהגו שאין נושאים נשים בימי הספירה אף אחר ל"ג בעומר, ומשום אבילות על הגזירות הקשות שהיו בקהילות אשכנז בשנת תתנ"ו, אלא שלא החמירו באבילות זו אלא לענין נישואין שהיא שמחה יתירה אבל בתפירת הקלו. ומבואר שאף הנוהגים אבילות אחר ל"ג בעומר, מכל מקום יש להקל במנהג אבילות בימים אלו מהאבילות שבימים שלפניהם, ומטעם זה נראה שאף המחמירים לנהוג אבילות בכל ימי העומר מכל מקום לענין ריקודים בסעודת מצוה יש להקל, שכיון שאין חומרא זו אלא מספק כמבואר בתשובה שם בארוכה, משום כך אין להחמיר במקום מצוה.

2. כאמור לעיל בתשובת שאלת 'תזמורת בסעודות מצוה, משמעות דברי הפוסקים שאין להתיר ריקודים ומחולות בימי העומר אלא בסעודת קידושין בלבד, אבל שאר סעודות מצוה לא התירו בהם ריקודים ומחולות, אולם ראה שם שהתבאר שעיקר החילוק בין סעודת מצות קידושין לשאר סעודות מצוה הוא בכך שבשאר סעודות מצוה אף שהסעודה מצוה היא, כפי שהובא שם מדברי חזו"ת יאר (סי' ע"ג) המקורות לכך שמצוה לעשות סעודה לברית מילה ולפדיון הבן ולבר מצוה, ואף לשידוכין [תנאים], מכל מקום אין מצוה לרקוד בסעודות אלו, מה שאין כן לענין סעודת אירוסין חתן וכלה שמצינו בסעודה לרקוד לפני הכלה כמו שאמרו בגמרא (כתובות י"ז ע"א) וכפי שנפסק בשלחן ערוך (אה"ע סי' ס"ה סי"א), [ואפשר שאף בסעודת אירוסין [וקידושין] אף בלא נישואין כפי שהובא לעיל], ולפי זה יש מקום להשוות דין מעמד הכנסת ספר תורה לדין סעודת אירוסין [וקידושין], שהיא אף לפני ספר התורה יש מצוה בריקוד, כפי שמצינו אצל דוד המלך שנאמר (שמואל ב' פ"ו) ודוד מפז ומרקד בכל עו, אמנם מכל מקום נכון להחמיר שלא לרקוד אלא בסעודת אירוסין [וקידושין] שהתפרסם בפוסקים והיתר בריקוד בה, וכמו כן הוא הדין לענין נגון בכלי זמר כמבואר בערוך השלחן (סי' ע"ג) שדינו שיהיה לדין ריקודים ומחולות.

3. בגמרא (יבמות ס"ב ע"ב) שנינו "שנים עשר אלף זוגות תלמידים היו לו לרבי עקיבא מגבת עד אנטופריס, וכולן מתו בפרק אחד מפני שלא נהגו כבוד זה בזה, תנא כולם מתו מפסח ועד עצרת", ומטעם זה כתבו הגאונים (שערי תשובה סי' ר"ח) שנהגו בימים אלו שלא לישא אשה ואלא להתפר, משום אבילות על מיתת תלמידי רבי עקיבא. ואולם רבים מן הראשונים כתבו שלא מתו תלמידי רבי עקיבא בכל הימים שבין פסח לעצרת אלא בחלקם ונחלקו באלו ימים מתו ולעיל בתשובת שאלת הימים בספירה שמותרים בריקודים ומחולות הובאו דעות הראשונים בזה: והכרעת ההלכה פסק השלחן ערוך (סי' תצ"ג ע"ב) שיש לנהוג אבילות מפסח ועד אחר יום ל"ג בעומר, והרמ"א (שם) פסק שביום ל"ג בעומר עצמו כבר פוסקים מלהתאבל, וכתב עוד הרמ"א שביום זה של ל"ג בעומר מרבית בו שמחה ואין אומרים בו תחנון, וכתב הלבוש (סי' ס"ב) שאף הנוהגים אבילות בכל ימי ספירת העומר [כפי שהובאו המנהגים בזה בתשובה שם], מכל מקום בל"ג בעומר אין נוהגים אבילות. ובטעם ריבוי השמחה כתב הרמ"א בשם מהרי"ל שהוא משום שפסקו תלמידי רבי עקיבא למות ביום זה, ובבאור הגר"א כתב שהוא כמו השמחה ששנינו בתענית (פ"ד מ"ט) שיש שמחה ביום שפסקו מתי מדבר מלמות. אולם החיי אדם (כלל קלא סי"א) והשדי חמד (מערכת ארץ ישראל אות 1) כתבו בשם החיד"א שיש לשמח ביום זה משום שהוא יום הלילאה של רבי שמעון בר יוחאי [וראה בשו"ת" שם הגידון אם הוא יום הסתלקותו של רשב"י או שהוא היום שבו הוסמך על ידי רבו רבי עקיבא]. ואמנם במגן אברהם (סי' ק"א) הביא שגדול

1. כתב השלחן ערוך (סי' תצ"ג ע"ב) "נוהגים שלא לישא אשה בין פסח לעצרת עד ל"ג בעומר, מפני שבאותו זמן מתו תלמידי רבי עקיבא, אבל לארס ולקדש שפיר דמי", וכתב המגן אברהם (שם סי' ק"א) שמלבד ההיתר לארס ולקדש מותר אף לעשות סעודת אירוסין, והוסיף על כך הלשון "אבל לעשות ריקודין ומחולות של רשות נהגו לאסור, ונראה לי שאף מי שעשה שדוכים אסור לעשות ריקודין ומחולות", וכתבו האליה רבה (שם סי' ק"ב) והמחצית השקל (שם) שמדברי המגן אברהם מדויק שמוותר לעשות ריקודים ומחולות בסעודת אירוסין, שרק בסעודת רשות או בסעודת שידוכים הוא אסור המגן אברהם לעשות בהן ריקודים ומחולות, אבל בסעודת אירוסין סעודת מצוה היא מותר לעשות בה ריקודים ומחולות. ולכאורה מבואר מזה שכל סעודת מצוה מותר לעשות בה ריקודים ומחולות. שלא אסרו ריקודים ומחולות אלא בסעודת רשות, וסעודת שידוכים נחשבת כסעודת רשות שאין קיום מצוה בשידוכים, מה שאין כך שאר סעודות מצוה, ומטעם זה לכאורה נראה שבסעודת בר מצוה סעודת מצוה היא כמבואר בים של שלמה (בבא קמא פ"ו סי' לו) מותר לעשות בה ריקודים ומחולות, וכמו כן בסעודת ברית מילה סעודת מצוה היא כמבואר ברמ"א (י"ד סי' רס"ה סי"ב) מותר לעשות בה ריקודים ומחולות, וכמו כן בסעודת פדיון הבן וסיום מסכת שסעודת מצוה היא כמבואר ברמ"א (סי' תקנ"א ע"ב) ובחזו"ת יאר (סי' ע"ג), מותר לעשות בה ריקודים ומחולות.

אולם מצינו בחק יעקב (סי' תמ"ד סי' ק"ב) ובאליה רבה (שם סי' ק"ב) שאף סעודת שידוכים נחשבת לסעודת מצוה, וכיוצא בדבר מצינו במשנה ברורה (סי' תס"ו ע"ב) שמותר לערב עירובי תחומין לצורך סעודת שידוכין, אף שאין מערבים עירובי תחומין אלא לצורך מצוה, הרי שנחשב כסעודת מצוה, ומכל מקום מפורש אסור המגן אברהם לעשות ריקודים ומחולות בסעודה זו, הרי שאין היתר ריקודים ומחולות בכל סעודה הנחשבת לסעודת מצוה, ואם כן יש להסתפק אם סעודת בר מצוה, ברית מילה, ופדיון הבן דינם שיהיו לסעודת אירוסין שמותר לרקוד בהן, או שדינם שיהיו לסעודת שידוכים שאסור לרקוד בהן. ולכאורה יש מקום לחלק שהיתר לרקוד בסעודת אירוסין מיוחד הוא לסעודה זו בלבד ולא מחמת היותה סעודת מצוה, אלא משום שיש מצוה בעצם הריקוד בסעודת אירוסין חתן וכלה כמו שנפסק בשלחן ערוך (אה"ע סי' ס"ה סי"א), ואם כן אפשר שבשאר סעודות מצוה אין להתיר ריקוד בימי העומר. [אמנם יש להעיר בזה שמהאפשר שהמצוה לרקוד תלויה בכך שיש נישואין אבל קידושין בלבד בלא נישואין שמהאפשר שאין בהם המצוה לרקוד לפני הכלה. ולפי זה יש לדמות סעודה זו לשאר סעודות מצוה, אלא שיש משמעות מדברי הגמרא (כתובות י"ז ע"א) שהמצוה לרקוד בלקיחת המקח שבהו שהוא באירוסין, וצריך עיון].

ומדברי שלחן ערוך הגר"ז (שם סי' ס"ה) מבואר שאף בסעודת קידושין אסור לעשות ריקודים ומחולות [ושלא כדברי המחצית השקל והאליה רבה הנ"ל], ואם כן כל שכן שבסעודת בר מצוה או ברית מילה שאף בסעודות מצוה מכל מקום אין הריקוד בהם מצוה אין להתיר לעשות בהם ריקודים ומחולות בימי העומר, וכיון שכתב הערוך השלחן (סי' ע"ב) שדין שמיעת כלי זמר כדן ריקודים ומחולות ואף חמור ממנו, משום כך אין להביא תזמורת לסעודת בר מצוה פדיון הבן או ברית מילה הנערכות בימים אלו.

אולם לענין הימים שאחר ל"ג בעומר, נראה שיש להקל שהנהגה כמבואר לעיל בתשובת שאלת הימים בספירה שמותרים בריקודים ומחולות, נחלקו הראשונים באלו ימים מימי העומר מתו תלמידי רבי עקיבא ויש לנהוג בהם אבילות, וארבע דעות נאמרו בזה הראשונים כמבואר שם הובא, שם שהכרעת השלחן ערוך (סי' תצ"ג ע"ב) כדעת הר"ד"ה הטור שמיתתם הייתה עד יום ל"ג בעומר, ויש לנהוג מנהגי האבילות עד יום ל"ג בעומר, אלא שמקצת היום ככולו וכבר עם תחילת היום

נישואין בליל ל"ג בעומר

שאלה: האם מותר לעשות נישואין בליל ל"ג בעומר.

תשובה: מעיקר הדין אין נושאין אשה בליל ל"ג בעומר, שמנהגי האבילות אינם פוסקים אלא ביום ל"ג בעומר לדעת הרמ"א [וביום ל"ד לדעת השלחן ערוך], ובמקום צורך גדול, כגון בזמנינו שקשה להשיג אולמות לעריכת הנישואין ביום ל"ג בעומר, יש לסמוך על כמה מהפוסקים שהקלו אף בליל ל"ג בעומר, וראה הערה 4.

תספורת בליל ל"ג בעומר

שאלה: האם מותר להסתפר בליל ל"ג בעומר.

תשובה: אף שעיקר מנהגי אבילות אינם פוסקים אלא ביום ל"ג בעומר, מכל מקום לענין תספורת הקלו רבים מהפוסקים שבני אשכנז יכולים להסתפר כבר בליל ל"ג בעומר, ומכל מקום אין להקל אלא בשעת הדחוק 5.

תספורת ביום שישי לבעלי ברית שחל ביום ראשון שאחרי

שאלה: אב שבנו נימול ביום ראשון, וכן הסנדק, האם מותרים להסתפר כבר ביום שישי שלפניו כדין האמור לענין תספורת בל"ג בעומר שחל ביום ראשון.

תשובה: נכון להחמיר שיסתפר ביום ראשון, כיון שיש אומרים שרק לענין ל"ג בעומר שחל ביום ראשון התירו להסתפר ביום שישי שלפניו מפני כבוד השבת, כיון שידוע לכל שמשום ל"ג בעומר מסתפר, מה שאין כן לענין ברית פרטית של אדם לא התירו אלא באותו היום, אבל בשעת הדחוק יכול להסתפר ביום שישי כיון שיש מהפוסקים הסוברים שאין לחלק בזה ודין בעל ברית כדין ל"ג בעומר, וראה בהערה 6.

תספורת אחר ל"ג בעומר

שאלה: האם מותר להסתפר אחרי ל"ג בעומר

תשובה: הדבר תלוי במהגים, המנהג הנפוץ בזה שבני אשכנז מסתפרים מל"ג בעומר ואילך, ובני ספרד מל"ד בעומר ואילך 7, ואולם מנהג רוב האשכנזים בארץ ישראל להסתפר בל"ג בעומר בלבד אבל אחריו נוהגים איסור עד ראש חודש 8, ועל פי האר"י נוהגים איסור עד ליל מ"ח בעומר, ואף בל"ג בעומר אין מסתפרים 9.

אלא רק בימיו. אולם מצינו בחתם סופר (א"ח סימן קמ"ב) שכתב שבמקום שמקלים לענין תספורת קל וחומר שיש להקל לענין נישואין שמצוה יש בהן, והכך החיים (שם סי' קמ"ג) הביא רבים מהפוסקים שכתבו שיש להקל לענין עשיית נישואין בליל ל"ג בעומר, ומטעם זה נראה שבמקום שעת הדחוק שלא מצוי אולמות לעשות החופה ביום ל"ג בעומר והמתנה עד שלושת ימי הגבלה פעמים שיש בה נזק או תקלות ומכשול ח"י, אשכנזי המיקל בזה לעשות נישואין בליל ל"ג בעומר, או ספרדי המיקל לעשות נישואין בליל ל"ד בעומר, יש לו על מי לסמוך.

5. כמבואר בהערות לעיל נחלקו הפוסקים אם הפסקת האבילות בל"ג בעומר כבר מליל היא או רק ביומו, והמשנה ברורה הביא דעת האליה רבה שהיקל לענין תספורת, ואמנם דעת הרמ"א למד המשנה ברורה שאין להקל אף לענין תספורת, אמנם כיון שמצינו במור וקציעה (שם סי' ק"ב) שסבר שאף דעת הרמ"א להקל בזה משום כך אף שראוי להחמיר ולא להסתפר אלא ביום ל"ג בעומר מכל מקום המיקל יש לו על מי לסמוך.

6. כתב בהגהות ומהגים (מהר"א סידרא, מנהג של חדש אייר את מה) שאם חל ברית מילה בימי העומר, מותר לבעל ברית להסתפר ביום הברית קודם המילה, וכן כתב הלקט יושר (ח"א ע"ב צ"ו) בשם המהר"ק, אולם הביא שם שהתורמות הדשן נחלק וכתב שאין להתיר תספורת בימי העומר אף לבעלי ברית. והרמ"א (סימן תצ"ב סי' ב) פסק כדעת המהר"ק שבעלי הברית מותרים בתספורת בימי העומר. וכתב המגן אברהם (שם סי' ק"ד) שבכלל בעלי ברית הם הסנדק המוהל ואבי הבן. ואולם כתב הנודע ביהודה (קמ"א א"ח סימן כ"ח) שאף שמצינו לענין היתר התספורת ביום ל"ג בעומר, שכתב הרמ"א (שם סי' ט) שאם חל ל"ג בעומר ביום ראשון מותר להקדים ולהסתפר ביום שישי שלפניו מפני כבוד השבת, מכל מקום אין היתר זה אמור לענין בעלי ברית שחל ביום ראשון, ומשום שרק לענין ל"ג בעומר שהדבר ידוע לכל שביום ראשון יחול ל"ג בעומר הוא שהתירו כבר מיום שישי שלפניו להסתפר משום שאין לחוש בכך לחשד שיאמרו שאינו מתאבל בימי העומר, אולם לענין בעלי ברית שאין הכל יודעים שהם בעלי ברית בימי ראשון, יש לחוש שהרואים יחשדו בהם שאינם מתאבלים בימי העומר ומשום כך לא התירו להם להסתפר בימי העומר אלא ביום הברית בלבד, וכעין זה כתב החתם סופר בגליון השלחן ערוך (שם). ועוד חילק הנודע ביהודה שלענין ל"ג בעומר כיון שמותר בלילה שלפניו והיינו במוצאי שבת, אין זה ראוי שיהיה מותר במוצאי שבת ואסור בערב שבת, מה שאין כן לענין ברית שאין ההיתר אלא ביומו אין להתיר ביום שישי שלפניו.

אולם הגה מצינו בדרכי משה (שם) שמפורש התיר לבעלי ברית להסתפר בלילה שלפניו, וכן פסק המשנה ברורה (סי' י"ב), ולפי זה נמצא שלא שייך טעמו השני של הנודע ביהודה לאסור התספורת ביום שישי, שהרי אף במוצאי שבת מותר בתספורת שלפי הכרעת המשנה ברורה מותר להסתפר בלילה שקודם הברית. אכן מכל מקום משום טעמו הראשון של הנודע ביהודה יש לאסור.

אמנם מצינו בהלכות קטנות (ח"א סימן ל"ג) שכתב לדמות דין תספורת לבעלי ברית לדין תספורת בל"ג בעומר ולהתיר להסתפר כבר ביום שישי, וכן הביא בכף החיים (סי' ל"ג) בשם תשובה מאתה.

7. שלחן ערוך (סימן תצ"ב סי' ב) וכמבואר בהרחבה בתשובת שאלת 'הימים בספירה שמותרים בריקודים ומחולות'.

8. לוח ארץ ישראל.

9. שער הכוונות (ענין ספירת העומר).

אחד היה רגיל לומר בכל יום מימי הספירה נחם, ואמר גם ביום ל"ג בעומר ונענש, ונודע לאר"י בחלום שעונשו של גדול זה על אמירת נחם ביום ל"ג בעומר הוא.

ואולם כתב הרמ"א שאין פוסקים מאבילות ומרבים בשמחה בל"ג בעומר אלא ביומו, אבל בליל ל"ג בעומר נוהגים בו כשאר ימי הספירה, אמנם החק יעקב (שם סי' ק"ו) כתב שמדברי מהר"א טירנא (מהגים, מנהג כל השנה ע"מ קס"ו) שכתב שאין אומרים תחנון במנחה של ערב ל"ג בעומר מבואר שדעתו שאין נוהגים אבילות אף בליל ל"ג בעומר, שהרי הטעם שאין אומרים תחנון במנחה שלפני יום טוב משום שמחה שיש בלילו, הרי שאף ליל ל"ג בעומר דינו כל"ג בעומר, וכתב שטעמו של הרמ"א שפסק שאין נוהגים שמחה בליל ל"ג בעומר משום שפסק כדעת מהר"ל (י"ב הימים שבין פסח לשבועות ע"מ קנ"ו) שאומרים תחנון במנחה שלפני ל"ג בעומר, אבל הנהגים שלא לומר תחנון במנחה שלפניו נוהגים שמחה אף בלילו, ומטעם זה פסק שמותר להסתפר בליל ל"ג בעומר. וכן פסק השלחן ערוך הרב (שם סי' ט). ואמנם מצינו שכבר קדם להם התרומת הדשן (הובא בלקט יושר סימן צ"ז) שכתב שכיון שנוהגים שלא לומר תחנון במנחה שלפני ל"ג בעומר כמו כן נוהגים היתר בתספורת בליל ל"ג בעומר.

והמור וקציעה (שם סי' ק"ב) כתב שאף דעת הרמ"א שמותר להסתפר כבר בליל ל"ג בעומר, ומה שכתב הרמ"א להסתפר עד ל"ג בעומר עצמו ולא מבערב כוונתו קודם ליל ל"ג בעומר היינו מבעוד יום של ערב ל"ג בעומר, אבל בלילו מותר להסתפר

וטעם המקלים לפסוק מאבילות אף בליל ל"ג בעומר מצינו בפרי חדש (סימן תצ"ב סי' ב) שביאר כדרך זו המבוארת לעיל שטעם השמחה ביום ל"ג בעומר משום שפסקו למות בו, כיון שמתו ל"ג ימים בלבד, ואף שביום ל"ג עצמו מתו, מכל מקום כיון שמקצת היום ככולו, הרי שרגע מעט שמתאבל ביום זה כבר יצא ידי חובתו ושוב פוסק מלהתאבל. והנה כתב הרמב"ן (תורת האדם שער האבילות אות פב) שמקצת היום ככולו לענין אבילות הוא אף הלילה, והיינו שאף מקצת אבילות בלילה נחשב ככולו ומועיל להפסיק האבילות, ואמנם לענין שאר דיני אבילות פסק השלחן ערוך (י"ד סימן שצ"א סי' א) כדעת הרא"ש (מועד קטן פ"ג סימן ל') שאין מועיל אלא מקצת מן היום, מכל מקום כתב הפרי חדש (סימן תצ"ב סי' ב) שלענין אבילות ימי הספירה שדינה קול יותר אפשר לסמוך על דעת הרמב"ן.

והמשנה ברורה (סי' י"א) על דברי הרמ"א שאסר תספורת בליל ל"ג בעומר, הביא שדעת האליה רבה להקל שמותר להסתפר בליל ל"ג בעומר, ומשמע שפירש דברי הרמ"א כפשוטם על ליל ל"ג בעומר, אלא שהביא גם דעת האליה רבה להקל בזה, אולם הביא שכתב האליה רבה שלענין נישואין לא מצינו מקלים בזה, ומטעם זה נראה שאין לעשות נישואין בליל ל"ג בעומר, וכמו כן אין להקל בעשיית ריקודים ומחולות, שחמור דינם מנישואין שיש בהם מצוה, ואולם מדברי הח"י אדם (שם) מבואר שיש להקל בריקודים הבאים לכבוד הלילת רבי שמעון בר יוחאי, ומטעם זה אף שאין לעשות ריקודים בליל ל"ג בעומר, מכל מקום בהדלקה הנעשית לכבוד התנא רבי שמעון בר יוחאי ניתן להקל בריקודים ומחולות ושמיעת כלי זמר.

4. כמבואר בהערות לעיל נחלקו הפוסקים אם פוסקים ממנהגי אבילות כבר בליל ל"ג בעומר או רק ביומו, והובא שהכרעת המשנה ברורה שאף שלענין תספורת ניתן להקל בשעת הדחוק בליל ל"ג בעומר, מכל מקום לענין נישואין יש להחמיר. ומטעם זה נכון שלא לקבוע נישואין בליל ל"ג בעומר

ברכת ישר כח
להרב רוני ליקר שליט"א
על סיועו בהדפסת הגליון

לתרומות והנצחות, להערות והארות, ולקבלת
העלון במייל ניתן ליצור קשר 052-7175517
a0527175517@gmail.com

ברכת ישר כח
להרב אריה שינפלד שליט"א
על סיועו בהדפסת הגליון